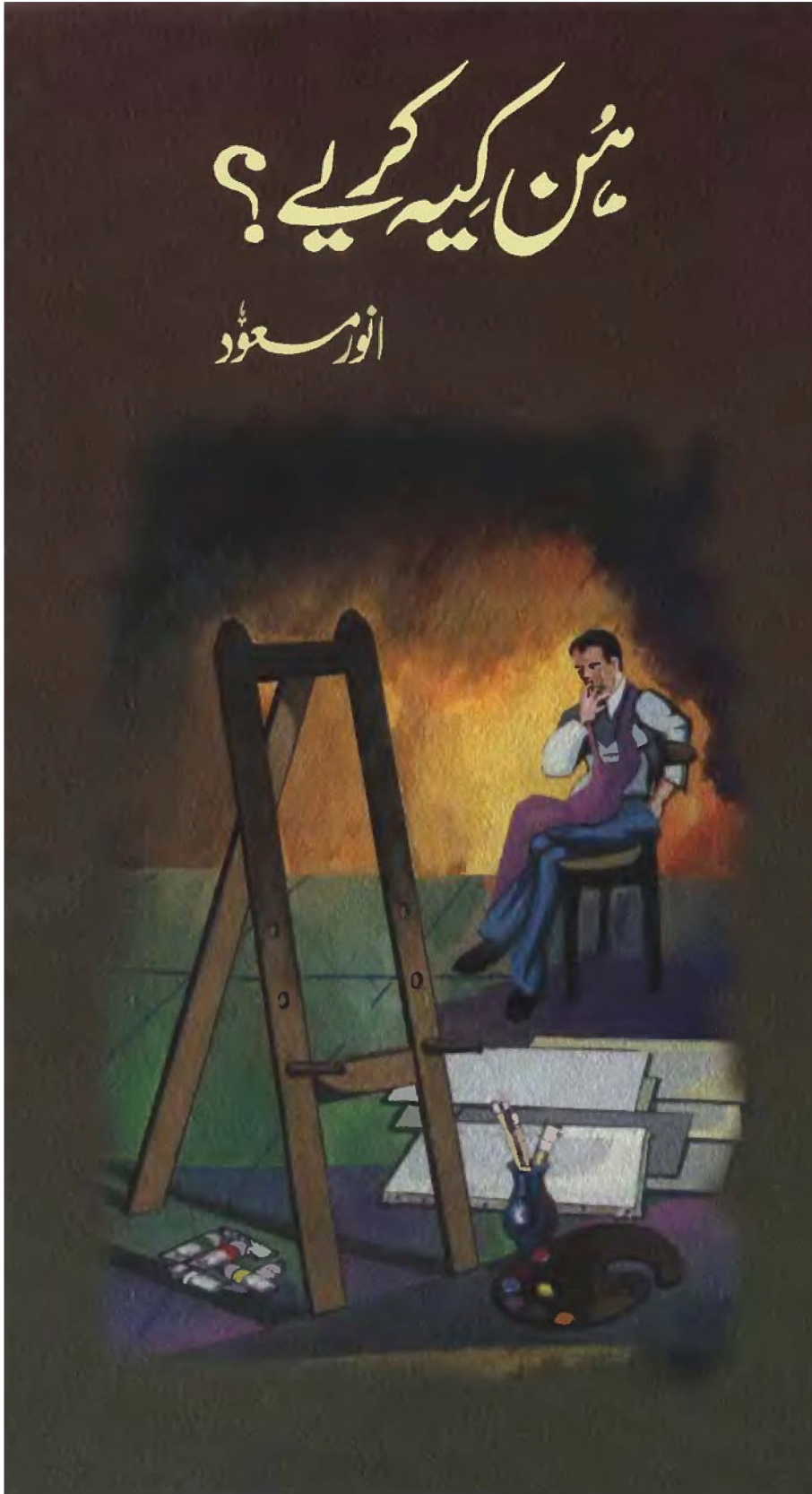

مُن کیسہ کرے؟

الوزعہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مُن کیدہ کرے؟

ہُن کیسے کرے؟

النور مسعود

دوست پبلی کیشنز - اسلام آباد

جملہ حقوق محفوظ ہیں

والدہ منجھوئے لیا

ضابطہ

ISBN: 964-496-037-1

کتاب :	ہن کیہ کرے؟
مصنف :	انور مسعود
پہلا ایڈیشن :	۱۹۹۶ء
تیسرا ایڈیشن :	۲۰۰۶ء
سرورق :	خالد رشید
مطبع :	ورڈ میٹ، اسلام آباد
قیمت :	200.00 روپے

دوست پبلی کیشنز ۱۸، خیابان سہروردی، پوسٹ بکس نمبر 2958، اسلام آباد

ترتیب

۱۱	اک دو گلاں اپنے ولوں
۱۳	انور مسعود دے کھانے
۱۹	انور مسعود اور اس کا فن
۲۱	موجاں لہراں بہراں (نظم)
۲۵	بجھہ
۲۷	نعت
۲۹	سلام
۳۰	اقبال
۳۲	بنین
۳۳	ترکڑ وچ
۳۵	بشرطیکہ
۳۶	محنت
۳۸	اُکا ساڈا حال نہ جانن

کس دے زلفاں دا قصہ

اوازار

رُب نہ دکھائے

ڈٹی

سب نے اپنی ہجو مالا

سوہنی صورت والا

مزارِ نگار

کیٹرے پاسے جاواں

رکشے والا

امانت

مری دی برقباری

ہووے پئی تقصیر کے دی

صرف اکلایا نظر آیا

دارا داری - دو کنبوس

یوم آزادی

پٹویار تنگ نہ کر

وار دا تریا

۴۰

۴۳

۴۶

۴۸

۵۲

۵۴

۵۷

۵۸

۶۲

۶۶

۶۹

۷۱

۷۳

۷۴

۷۸

۸۳

۸۸

چھڈ دلا ایہ طفل تلی

پاکاں اُٹے اتھروواں دے دیوے

نہیں ریاں پاکستان دیاں

احمد علی سائیں

ڈاکٹر فقیر محمد فقیر

ایسے ڈرتوں غمگینیاں ہوئیاں

بجناں ساڈی رسم روایت

میرا کیہ قصور اے؟

۱۴ اگست

موبائل ٹیلیفون

چوکی رونق دیکھ کے

جے کر میرے سارے ہنجو

جمعہ بازار

ایویں اوہنوں تڑھیاں دیتیاں

وقت مٹھے وچ کڑتن

اتھے خورے کیہ ہونا نہیں

کس تھانویں اکاں گلیاں

۹۰

۹۲

۹۴

۹۶

۹۸

۹۹

۱۰۱

۱۰۴

۱۰۵

۱۰۸

۱۱۲

۱۱۳

۱۱۶

۱۲۰

۱۲۲

۱۲۴

۱۲۸

۱۲۹

زرعی بھارتاں

۱۳۲

نک شک جانا ئیں

۱۳۴

بولیاں

۱۳۶

وچارا

۱۳۷

چھوٹا وڈا

۱۳۸

جھولا جیہا

۱۳۹

گل وچوں گل نکلی

اک دو گلاں اپنے وتوں

میرے پہلے پنجابی مجموعہ کلام ”میلہ اکھیاں دا“ نوں اپنی مقبولیت حاصل ہوئی اے کہ اوہا چودھویں ایڈیشن شائع ہون والا اے۔ ایس قبول خاطر دے سلسلے وچ میں رب دیا پتیاں وی شکر ادا کراں تھوڑا اے۔ قارئین دی نگہی پدیرائی نے وی میرا بڑا حوصلہ ودھایا اے، میں اوہناں دا وی بڑا شکر گزار آں۔ اللہ دے فضل نال ایس پدیرائی وچ وزرور اضافہ ہو رہیا اے۔

میرا ایہ پکا عقیدہ اے کہ سیاست ہووے یا ادب، رب تے رب دی مخلوق نال سچے رابطے توں بغیر گل نہیں بندی۔ ایہ اوہ نکتہ اے جیہڑا ساٹوں پنجابی دے کلاسیکی شاعراں نے سمجھایا اے۔ اوہناں عظیم سنوراں دے سامنے میری کیہ حیثیت اے؟ کتھے پرہت کتھے رانی۔ البتہ اوہناں دیاں مثالیں دیکھ کے میں ایہ گل ضرور پٹے بٹھ لئی اے کہ معاشرے دے چال چلن تے اپنے روعمل دی صحیح عکاسی کرن واسطے بول چال دی زبان بڑی اہمیت رکھدی اے۔ عوام نوں سخن دی لذت وچ شریک کر دیاں ہویاں فنی فٹے داری نوں امکانی حد تک نبھانا میں بڑا ضروری سمجھتاں۔

ایہ گل میرے مزاج دا حصہ اے کہ میں گل نوں ہا سے دا ترکا لان توں بغیر نہیں سکدا۔ عوام دا مزاج وی ایس روشن نوں قبول کر دالے۔ ایہ گل وکھری اے کہ ایس ہا سے نوں پنچوڑیے تے ہنجر کرن لگ پندے نیں۔ ننٹے نے کئی سچی گل کیتی سی کہ انسان نے اپنے

دکھ برداشت کہتے ہیں کہ اوہ سن تے مجھو لے — میں ایس مجبوری داکھل کے عزف کھان
میرے دوستاں تے سچاں توں میرے دوسرے پنجابی مجموعے دی بڑی دیہ دی
اڈیک سی۔ ایس سلسلے وچ صرف اپنی گزارش لے کہ پنجابی توں علاوہ اڈوتے فارسی
شاعری تے نثری مضموئاں واسطے وی مینوں وقت کڈھنا پیندا لے۔ سمند پار دیاں شاعر پاپا
تے تقریباں دیاں رتھیاں وی مینوں بڑا مصروف رکھیاں نیں۔ تاخیر دا باعث ایس فن
علاوہ ہور کہیہ دساں؟

”میلہ اکھیاں دا“ دے پہلے ایڈیشن دی آخری نظم ”پہنل مرعوم دی یاد وچ“ سی۔
کچھ سالوں بعد میں اوہرے وچ کچھ تازہ نظمیں (دارا داری، جمہور بازار، کشے والاتے واڈنڈا
دھیرو) دا اضافہ کیتا سی۔ استاد گرامی پروفیسر چوہدری فضل حسین تے میرے محترم دوست پروفیسر
جلیل عالی ہورال دا ایہ مشورہ بڑا مناسب معلوم ہوندا لے کہ بعد وچ کھیاں جویاں نظمیں
غزلاں بعد دے مجموعے وچ شامل ہونیاں چاہی دیاں نیں۔ لہذا میں اوہ کلام تازہ مجموعے
وچ شامل کر دتا لے۔ ”میلہ اکھیاں دا“ دے اگلے ایڈیشن انشاء اللہ سب توں پہلے ایڈیشن
دی ضخامت مطابق شائع ہون کے۔

میں پروفیسر شریف کنجاہی ہورال دا وی بے حد ممنون آں کہ اوہناں نے اپنیاں
مصروفیتاں وچوں وقت کڈھ کے ایس کتاب دا دیباچہ تحریر کیتا لے تے میرا مان دودھایا لے
جناب پروفیسر چوہدری فضل حسین ہورال بڑے گھٹے خلوص نال اپنے تاثرات لکھ کے میری بڑی
عزت افزائی کیتی لے۔ اوہناں دا شکریہ ادا کرن توں بغیر گل پوری نہیں ہوندی۔
اسیر عابد ہورال ایس مجموعے دی ترتیب دے سلسلے وچ وی مینوں بڑے قیمتی مشورے
عنایت کیتے نیں۔ اوہناں دی نظم واسطے وی میں اوہناں دا بڑا ممنون آں۔

انور مسعود

انور مسعود دے مکھانے

پروفیسر انور مسعود دا پنجابی شاعری دا پہلا مجموعہ ”میلہ اکھیاں دا“ ۱۹۷۴ء وچ لوکاں
دیاں اکھیاں دا میلہ بنیاسی تے فیر بندا ای گیا۔ بن تائیں اوس دے یاراں واری چھپن توں
ای اندازہ لایا جاسکدا لے جے اوس دی شاعری وچ لوکاں واسطے کتنی کھج لے۔ دوجیاں
دا کھنڈا کوا ہویا میں اپنے صوبے تک ای گل توں سمیٹ کے کہناں کہ مقبولیت دا ایہ معنہ
شاید کسے ہور کتاب توں نہیں مل سکيا ورنہ پاکستان تے پاکستان توں باہر دیاں شاعری جڑواں
دے ہائے وچ دی ایہ گل کی جاسکدی لے۔ وہیاں سالوں وچ یاراں ایڈیشن — نظر لکے نہ
کھیں اُس کے دست و بازو کو۔

میلے دا اک اپنا مزاج ہوندا لے تے اوتھے جان والے وقتی طور تے ضرور اپنے غماں تے دکھان
توں بھل کے جانڈے نیں۔ ایہ دکھری گل لے کہ اوتھے جاکے بعض متناظراں تے احساس ہوندا
لے کہ گھنٹو گھنٹیاں دے ایس بازار وچ بندہ کھناں پال لے کے آگیا لے — ہمارا ایچھے خالی
آوندے خالی کھڑے کاسے۔ کیوں جے میلہ دنیاوی ہوئے یا کسے خانگاہ دا — پتلے جیکر پیسے
ہوون ڈکھ ڈکھ پیندے ہاسے۔

انور مسعود دے میلے وچ سائے رنگ نظر آوندے نیں۔ پر عمر دے حساب نال تے میلے وچ
توں نواں پیر دھرن پاروں سائوں میلہ میلہ ای لگدا لے تے لوکاں نے وی اوس دی کتاب
توں میلے وانگ ای شوق دے مل نال خریدیا پڑھیا لے۔ بن چاہیاں توں سچاں دے نیڑے
چچ کے وی بھانویں کچھ اپنا تجھ متھانیں پچن دتا پر فیرو گدا لے جے سوچاں متاں تے توں
آتاں جوں گنیاں نیں۔ ایس دا احساس سب توں پہلاں مینوں ایس مجموعے دا ناں

”ہن کیہ کیہ؟“ سن کے ہویا ہی شاعر ہن سلیاں داخل تلاش کرنا چاہندا اے تے اوس دایندی
مسد اوس دی غزل دے ایس شعر توں معلوم ہندا اے :

دل دیاں سُنیاں تے اوہ لگیاں ہو طرہاں دیاں گلاں
روا لے کچھ ہو طرہاں دا میرے آل دوا لے

شاید ہو طرہاں دیاں گلاں دے زور اور ہون کارن انور مسعود توں غزل نے اپنے ول کچھ کھسدا
لے — غزل بڑے پرت توں سادے گچھے تے ان گچھے دکھاں دی بھحال بندی پئی آرہی لے
تے نال ای کھیرے داکم وی دیندی آئی لے جس توں غالب توں وی احساس ہویا سی :

کھٹا کھی پے کیوں مے دل کا معاملہ
شعروں کے انتخاب نے رسوا کیا مجھے

انور مسعود دیاں غزلاں توں وی سافوئل انور مسعود دے اندر دے داپتہ لگدے جس نے میلے
وج اپنا آپ لوکاں کوں چھپایا ہویا لے تے چھپائی رکھیا لے :

میں رہیا انور مسودا زخماں تے پڑے تاندا
لوک نکلیں پے کئے بھال تے ہاسا دیکھ کے

جس طرحاں میل تے نیلے دی جانی سوادلی ہوندی لے تے پرت سوادلی نیس ہوندی ، ایسے طرحاں
زندگی دے میل تے میلے دی ڈیگر وی نکلیں پے پائے پابندی لے تے انور مسعود دی غزل فوج ایہ
کیفیت بھکدی نظر آوندی لے ۔ ایہ نکلیں اپنی ذات دے حوالے نال ہوندا تے شاید قابل فخر
تے قابل ذکر نہ ہوندا ۔ پر لوکاں دے حوالے پاروں ایہ شاعر دے اپنے واسطے وی قابل فخر لے تے
لوکاں واسطے دی چنناں دیاں دکھاں اوس توں تھکایا لے ، ورنہ انھارھوں اُتھیں گرتیاں
دیاں مویاں کدے تے ہال بچے توں مٹھن ہونے دوتوں پروفیسر میاں بیوی توں بظاہر کہیہ
دکھ ہو سکدا سی — ایہ وی قدرت دی کاریگری لے کہ اوس نے ہر سسے تے ہر تھاں توں انور مسعود
ورگے بندے پیدا کیتے نیس جیہڑے ”نین“ ولے سلسلے دے نال نال لوک پڑ دی پنڈ توں نکھنا

وی اپنا فرض خیال کدے عیس تے آل دولے ہوندیاں نا انصافیاں دیاں گلاں کدے جانے نیس :

ساری بزرگی مری تے رنگ سارا اوس دا
ایسی اکل نال عالم تماش ورتاندا رہیا
میں ساں عسفی والا میرا بھلا کیہ زور سی
اوہ سی مرضی والا تاخیر فرماندا رہیا
اک کئی انور نہ بیٹھے دھین دتی اوس نے
اس طرحاں بندا رہیا بڈل کہ ترماندا رہیا

ایہ تن شعر ساڈے نمک دی اکثریت دی نمونہ بولدی تصویر نیس تے انور مسعود دے درد مند دل
دی پکار وی ۔ ایس غزل دا نمکھڑا لے :

وقت مٹھے دج کڑن دا رلا پاندا رہیٹ
ساویاں مرجاں شتوئاں سنگ رتاندرا رہیا

میں ایس توں پہلاں جھٹوں پیراں دی پنڈ کیا لے اوس توں پیغمبری پنڈ دی اکھیا جا
نکدا لے تے ایس غزل دا اک شعر میری گل دی تصدیق کردا اے :

ایہ تے لوکاں صرف لیکھے دے دپٹے جانناں
فایہ اوہناں توں کیہ نقصان پچاندا رہیا

زندگی دی تاش کھینڈن والیاں وچوں اکناں نوں اکل نال بے رنگ پتے دینے تے آپوں رنگ
ولے رکھ لینے اوہ تضاد لے جیہڑا آج دا وتیو بن گیا ہویا لے تے ہر کرنی ایہ اکل سکھن بچھے
لکھا ہویا لے جے کس طرحاں شتوئاں وج ساویاں مرجاں رلا کے ویج سکے ۔

حالات دی کتنی ستم ظریفی اے جے مسیّد ویکھن والیاں توں ہن ایہ کجہ وی
دیکھنا پے گیا لے :

خوایاں وچ دی بکلیاں نہیں سن ساڈن ولہیاں چھاؤں
کدی خیال دی آیتیں سی دھپے دی ٹھہر جاناویں
ایسے سلسلے وچ اک ہور غزل دا شعر لے :

کوئی زعفران پتے پیندی اوہیاں اوہو جانے

دھپاں ریتاں ہوگیاں اور بدل برقاں ہوگے

اوہیاں اوہو جانے والا رویہ وی نراس دا ای اک روپ لے تے جی تے شاعر وچ ایہو ای فرق ہوا
لے۔ اور مسعود دیاں غزلاں وچ ساڈن کیس دا جھولا ہلا لے :

چوکی روئی وکھ کے داسے حال گواچا ہویا

بھیر بھیر کے دے وچ جھراں بال گواچا ہویا

نسبت دی خوشبوئی والی لیر نہ بچلے میسنوں

میسہ گتے یاد پوسے رومال گواچا ہویا

شعراں وچ بڑی کھل تے پہلو داری ہوندی لے جس توں ایسں ساقی توں شراب پلاوے والا
دی مراد لے سکے آں تے پیر پیغمبر وی۔ کھل دا ایہو احق ورتدیاں ہویاں اور مسعود دے ایسں شعر
وچ رومال توں، میں سوچاں ہاں کہ اوہ گواچا ہویا جھنڈا دی مراد ہوسکدا لے جس می کئی توں
کھنکھان کوڑاں مسلماناں دی طرماں اور وی گتے میسے وچ محسوس کر رہیا لے۔ ایہ خیال میسنوں
ایسں توں وی آیا لے کیوں جے اوس وا پھلا مجموعہ ایسں احساس توں خالی سی۔ ایسں جھنڈے کو
حوالے نال اوس توں مہینے دی یاد وی آونڈی لے تے مہینے دی یاد اودوں ضرور آونڈی لے
جندوں آس نراس وچ بدلن لگدی لے :

کدی تے کوئی کراں والا سمت ہوا دانہا

تیرے شہرں جھکے آئے میرے دیسوں لگے

ایہ بلیا اک علامت لے، اک استعارہ لے تے ایس توں اوه INSPIRATION مراد لے جس نے

عرباں توں سرکندہ قلم بنا پتا سی تے جیوں جیوں پاکستان مالی، سیاسی تے سماجی حوالے نال
بہیمان ہوندا جا رہیا لے تیوں تیوں اور مسعود ورگے سوچنہاراں توں اوس کجھے دی ضرورت
زیادہ محسوس ہوندی جا رہی لے۔ ”جتن کیہ کرینے؟“ دا جواب اور مسعود لے ایس نصیحت یہ مصرعے
وچ صاف صاف نظر آوندا لے :

تیرے چانن والا دیرا مسیر دو آکھانگے

میں آتے گل کیتی سی کہ اور مسعود نے اپنے کچھ توں سنہالی رکھیا لے تے ایس دی گواہی
ایس مجموعے وچ شامل بیٹن، جمعہ بازار، آوازدار، رکشے والا، موبائل ٹیلیفون تے پتھر پارکنگ
نہ کر وگیاں نقماں دے رہیاں نیں۔ پر گلداریج لے کہ اوہیاں سوچاں نے من اکوس دی
دیکھی میلیاں کولوں کھوہ لے تے اوس دی شاعری ہولی ہولی اک درد مند دل ولے دا
چھوڑا بنن دل جھوک کھا رہی لے تے ایہ کوئی ماڑی گل وی نیں۔ قوماں دی زندگی وچ
جاندار تہیلاں جھوڑیاں دی نینھ تے ای اُساری جاندی لے بلکہ جس طرحاں اوس آپوں دی
آکھیا لے

جس جس جے دے

تشتیاں ریتاں

دھن مکی دے دلے

جیوں جیوں بھانڈ

چھدا جاوے

بندے جان مکھانے

اوہ اپنے پتلے روپ وچ دی بکھی دا دانہ سی جس چھدے بھانڈ وچ مکھانا بننا بکھیا سی کیوں جے
مزاج نگار ای نہیں ہر سچا شاعر مکھی دے دلے دی طرحاں ویلے دی تپدی ریت وچ ای تپکے
مکھانا بندالے تے اوس دی شاعری نری عوامی نہیں بلکہ عوامی درد دی شاعری بن جاندی لے

تے ایس چیز میرے اپنے خیال وچ انور مسعود دی شاعری نوں نظیر اکبر آبادی دی شاعری توں بخیر جاندی لے۔ جو سکدا لے ایس وچ ویلے دی وٹھ نوں وی غل موندے جے نظیر اکبر آبادی لے ویلے شاعری اک خاص دیار توں باہر پیر نہیں سی رکھ سکدی تے ایس کر کے اووون نظیر دی شاعری دی سچ قدر نہ کیتی گئی جد کے آج دے پڑھن والیاں اوہدے کلام نوں بھنجیوں چمک کے گھلے لایا لے تے انور مسعود نوں آج دا نظیر اکبر آبادی آکھنا اک محالہ نال دوہاں وی عزت افزائی لے تے اوں دے مجموعے وایار یار چھپنا دسد لے جے لوک ہن شاعری نوں دنگھاں وچ دک کھن لے حق وچ نہیں سہے تے مینوں امید لے کہ ایہ مجموعہ دی پنجاب تے پنجابی دیار وچ پہلے دنگا مان پاوے گا۔

— شریعت گنہاری
۸ جولائی ۱۹۹۵ء

انور مسعود اور اُس کا فن

انور کو جب ایف۔ ایس۔ ی میڈیکل اسکول کے خازن سے نکال کر آئرش کی طرف لایا تھا تو میرا خیال صرف یہ تھا کہ ایک موزوں طبع کا بعلعلم کو فطری میلانات کے خلاف، بیکار پنچہ آزمائی سے دستکاری کا اہتمام کیا ہے۔ میرے وہم و گمان میں بھی نہیں تھا کہ اس معمولی سی تبدیلی سے ادب و شعر کو ایک ایسا ماہ منور مل جائے گا جس کی ضیا پاشی بڑے بڑے جگادری فنکاروں کو گنا کے کھ دے گی۔ انور مسعود کے پنجابی شاہکاروں نے نامور شاعرہ بازوں کے برج اُٹ کر رکھ دیئے اور اس کی تخلیقات کے ابتکار اور عذوبت نے خاص و عام کو یکساں طور پر مہبوت کر کے رکھ دیا۔ اس کی گہری قوت مشاہدہ، روزمرہ پر مکمل گرفت، بے پناہ غفلتگی اور مہیاختہ مزاج نے ایک قلیل عرصے میں اُسے نامور شاعر کی صفت میں لاکھڑا کیا۔

روپنڈی میں منتقل ہونے کے کچھ عرصہ بعد انور نے اپنے ایک عزیز کے ساتھ مل کر ظہروف کے نام سے ایک دکان کھولی تھی جو چند ہی مہینوں میں سرور بازاری کی قدر ہو گئی لیکن اُس کا ظہرافت والا کاروبار اتنا چمکا کہ اندرون ملک کے علاوہ دسوار کی منڈلیوں میں بھی اس کا تسلط قائم ہو گیا۔ اس شہرت کو اس کی منفرد سلیزین شپ (شعر کی ادائیگی) نے مزید پیکر کش اور جاذب حیثیت دے دی۔ انور کی ظرافت کا رنگ قطعاً روایتی نہیں بلکہ غالب کی طرح اس کا مزاحیہ انداز نگارش ایک اولئے خاص کا رنگ لیے جتے سہے۔ زبان بیان کی نادر اختراعات نے پنجابی شاعری میں اُسے ایک مجتہد کا درجہ دے رکھا ہے۔ اُس کی ظرافت میں گہرے تفکر، زندگی کی مضحک تاہماریوں اور پامال طبقات کے ساتھ درد مندی کا عنصر است

نمایاں ہے کہ جس کے باعث اس کی تخلیقات کو بجا طور پر "دل محیط گریہ و لب آتشائے خند" ہے۔ "کے ذہن میں شامل کیا جاسکتا ہے۔ پُر لطافت امر یہ ہے کہ وہ کسی حالت میں بھی شائستگی اور معیاری ادبیت کو نظر انداز نہیں کرتا۔ مزید برآں اُس کی ہر نظم تمام تر معاشرتی تعصبات اور ذاتی پرہی کے شائبے سے پاک ہوتی ہے۔ کوئین کو شکر میں لپیٹنے کا فن اُسے خاص مہم میں اور زیادہ مقبول اور ہر دلخیز بنا دیتا ہے۔ کہا جاتا ہے کہ اعلیٰ ظرفیت قلموں اور انہوں کا مجموعہ ہوتی ہے۔ اس امر کا فیصلہ قارئین خود فرمائیں گے کہ انور اس مقولے کی صداقت پر کہاں تک کاربند اور کامیاب رہا ہے۔ مزاج میں تحیر کا اہتمام وہ اس مہار اور پاکیزگی سے کرتا ہے کہ اس کا سرفن پارہ بلند پایہ شوخی اور ولاؤیز نکتہ آفرینی کا مرقع بھنے کی سزا حاصل کر چکا ہے۔ قدرت کاملہ اسے نظر بند سے محفوظ رکھے۔ آمین !

پروفیسر فضل حسین

سابق پروفیسر پرنسپل، زمیندار کالج، گجرات

موجاں لہراں بہراں

(انور مسعود ہوراں دی نذر)

شعر سخن سنیاں انور دانشمند نیارا
گھر گھر حبس دانا فکر نچینے جو ہریاں ورتا
میاں محمد ہوراں دگا سینے یک دھیرا
ایویں تے نہیں لایا بلی فن چٹ مچ ڈیرا
طبع ملائم فنکر تو گمر رب نے بخشی ایہنوں
دل دی دولت ظرف برابر رب نے بخشی ایہنوں
شعر پڑھے تے کناں اندر رس گھولن تقریراں
ہونٹ ہمارے بندیاں جاوَن اکھاں مچ تصویلاں
کل سی "مید اکھیاں دا" منظوم سیانے ہاے
فیر آج وچ سمندر کھورن لگا بیٹھ پتاے

نظماں اندر نظر میں آوے سارا آل دوالا
 کوئی بنیتاں و بچن والا کوئی خربین والا
 گل و چوں انج گل کڈھ لیندا جیوں دیاؤں نہراں
 نہراں وچوں ندیاں، تالے، ٹوبیاں لہراں بہراں
 محض وچ کھڑن پیل ہاسے جدم آں کھلوے
 اکھ سیانف وکھری وکھری اک ہنے اک وٹے
 رتورت جیاتی پنڈے سدرخ گلاب کھلا رے
 ایڈوں وودھ کے ہونئیں سکدے اج زخماں دے چاہے
 وچ سماج کوئی کمزوری ہوئے، جرنئیں سکدا
 چوری بھانویں ککھ دی چوری ہوئے، جرنئیں سکدا
 سہہ نہیں سکدا انسانی عظمت ہراڈیا سہہ
 باندر دے سہہ ٹوپی ہوئے شوٹاں دے ہر شملہ
 تھے نالوں کوٹے ویلے اندر ایس کھماری
 جیہڑے بول مخانے وڈے اوہو صدقہ جاری

— اسیر عابد

ہٹن کیہہ کرے؟

بحسبہ

سوچ مری دے چمخے کستیاں کچیاں کچیاں تنداں
میریاں سرتاں، سوبجاں، سمجھاں سب کمزور کمنداں

بندہ کیہ اس قدرت ولے رب دیاں رنراں جانے
اک اک یج دی کوٹھی اندر لکھ پڑوپی دلے

آپ نہ سونویں نہ بنگلاوے جگ جگ خباں فنڈے
کنڈے نوں جے حکم کرے تے اوہ خوشبوواں فنڈے

فجریں بھیجے کوچ کبوتر چنگن دانے بھوے
شام پوے تے چڑیاں تائیں آہلنیاں ول ٹوے

اوہو تسم دایم داتا اسی فستیر نمانے
اوسے دی دگا ہوں انور ملدے سخن مکھانے

تیرے نور خندانے توں ہر عالم چانن منگے
سُونج تیرے مکھڑے دی رشتنائی کولوں منگے

ایہ بے مثل سکھنی پونجی ایویں نہیں جتھ آؤندی
تیرا عشق عنایت ہوئے جنت جے ہون چنگے

تیرے توں منہ پھیر کے جے میں ہو کے دل جاواں
رستہ میریاں پیراں توں پیاسپاں وانگولوں ڈنگے

کدی تے کوئی کرماں والا منت ہوا دا ملجیا
تیرے شہروں ہو کے آئے میرے دیوں لنگے

اے حاتم دی بیسی تائیں چادر بخش والے
اہیں زمانے دے وچ ہوئے ڈاہڑے ننگ منگے

ہور وی روکی ہونیاں اکھیاں فوایاں سرمیاں جتھوں
تیرے چانن والا دیوا منیر دو اکھا منگے

عالم عالم اوس نبی دا رحمت والا سایہ
ماں نہ جدھی جوانی وی بھی باپ نہ بچپن دٹھا

ایں آزمائش کا ہے ازلوں انجے ہندی آتی ،
پانی دور آہناں توں جیڑیاں ہونچاں تے پچائی

جس نے خون لٹا نا ہووے اوہ کیہ جانے پانی
عشق وی نہیں سمجھوتے کروا اُس دی ریت پُرانی

والاں فریساں اندر اکا اوہ نہیں ولسیا جاندا
ظالم دے تال جینا وی نہیں اُس نوں وارا کھاندا

جیڑا قول اکواری کروانے اوڑک تود پڑھیندائے
پھکا پے جائے رنگ شفق دا جدوں گواہی دیندے

ایں شہادت پئیڈے پئیڈے راہی مانویں مانویں
ورے ورے کلمہ پڑھدے تلواراں دی چھانویں

قامدیاں مچ کوئی نہ دتے اوس دلاور ورکا
اوہ ترہیا کیڑا جس دا ظرف سمندر ورکا

ناموراں مچ کیڑا جے شبیر جیہا کوئی نامی
صبر و وفا، آزادی ساکے اُس دے اسم گرامی

اقبال

مقصد والے کامل مرشد باقی سب پر چھانویں
مولا مست الست قلندر جبک تے مانویں مانویں

تیری حکمت نوں توفیقاً نبض سے دی ویکھے
تیری اکھ شد بے اندر تار نشے دی ویکھے

تیرے سینے کھڑیا جھڑا داغ ہے لالے والا
تیرے ورکا ہو نہ کوئی بھسکے پیلے والا

ملت دی غم خواری ازلوں جھے آئی تیرے
تیرے وانگوں پشلی راتیں کس نے بھجو کیرے

صدی سمنڈ نہد تک دگمن وے وے ویاں ندیاں
سن ستتر تے اک پاسے ساریاں تیریاں صدیاں

میں رہیا انور سد از خماں تے پردے نامدا
لوک ٹھیلیں پے گئے بلجھاں تے ہاسا دیکھ کے

بنین میں دیاں کا
 پاؤ گے تے پے جائے
 لاہو گے تے لہہ جائے
 لہہ جائے تے دوجی واری پان جوگی رہ جائے

بنین میری ودھیا
 بنین میری ناپ دی
 وڈیاں نوں پوری آوے نکلیاں مے ناپ دی

چیز ہووے اصلی تے مومنوں پی بولدی
 دھپ نالوں گوری لکے رتی اُتے دُولدی
 چنے و سبے چاہو تسی ایس نوں ہنڈا لئو
 فیر بھانویں بچیاں دا جاگیا بنا لئو

بنین

بنین لین جانڈے او
 بنین لے کے آندے او
 پاندے او تے پیندی نیس
 پے جائے تے لہندی نیس
 لہہ جائے تے دوجی واری پان جوگی رہندی نیس

ترکڑ وچ کُتا بیٹھا ہو یا ویکھ کے

میں پیا آدم زاداں تا میں کوکاں مار بلاواں
اک پڑے وچ آ میٹی جے جنس وفا دی گنڈھری

آج کوئی فٹے مارن والا

رکتے وٹا ساناواں

بشرطیکہ

ہمت کریے
تاں رب دیوے
آج دیاں گنگاں
کل دے میوے

محنت

مڑھکے دا
جس مٹی اُتے
کوئی ترونکا لاوے
چاندی کیسہ
اُس مٹی کو لوں
سونا وی شراوے

اوحدی میری پریت محنت موج تے ساحل والی
دُم دُم صبل مہتر ہوئے پل تل پین جڈائیاں

بیری اُتے بیر نہ پستہ بیری بیٹھاں وٹے
 نیکی دا پھل پاؤن والے دیکھے ایسے حالے
 دل دیاں سنیاں تے اوہ لگیاں ہو طرعاں دیاں کھاں
 رولا اے کجھ ہو طرعاں دا میرے آل دولے
 انور میری عرضی اُتے کسے نہ ٹھکسی پانی
 اپنے اپنے کم کدھا گئے لتیاں بانہاں والے

غزل

اکا ساڈا حال نہ جانن گلیوں نکھن والے
 چھتاں وچ جے ہون تریاں گدے نیں پرالے
 آوے کوئی اوس حویلی چونا کاچی پھیرے
 جس دیاں کندھاں دے نال مکن گزرتے جالے
 اُس نے اکھیں سرمہ پایا سبتیں لائی مندی
 اکھیں میں جسکرتے پائے پیہیں پائے چھالے

غزل

کہن دے زلفاں دا ہفتہ کہن دے
بہن دے کچھ دیر چھپاؤں بہن دے

کچھ نہ کچھ پردہ وی ہنٹی والیا
رہن دے موی لغافہ رہن دے

حبیب دا حبیب بہنائے دراڑے جاونائے
بہن دے سائوں وی لاگے بہن دے

توں جے خوشبوواں دے پیٹے پے گیاں
کھن دے کتیاں نوں راہیا کھن دے

دل نے ہتھوں جاو ناسی گر گیا
رہن دے انور دلیلاں رہن دے

اَوازِار

حمیدا : چوہدری جی ! آج میرا دل بڑا کر دائے
نشی جے قبول کرو جو مسینوں سِروائے
ہور چنھوں چاہو نشی اوہنوں وی بلا لئو ،
آج راتیں مٹا لو نا میرے ولوں کھا لئو

چوہدری : بے اوئے نواب مینا ، تیرے ولوں کھا لئے
بھوئے تیرے چھابیاں دے ڈھنچ پالئے ؟
ایہو جہیاں دعوتاں نوں میرے کولوں رکھ پرے
مُنہ ہوئے بھیڑا بندہ گل تے نہ بھیڑی کرے

بھکھ مگے جانے آں ایس تینوں موکھا
 بھکھتے مگے جانے آں ایس تینوں موکھا
 سانوں توں کھوان لکائیں روئیاں سلونیاں
 اسال کدی کھاہیاں میں میاں تے لونیاں؟
 تیرے جیہا بندہ جیہڑا چاہ پیسے گڑ دی
 سانوں توں کیہ بھھالے کوئی وی نہیں جڑوی؟
 کائوں توں بسیریاں تے پائے اسیں رٹیاں
 تیرے جیہاں کھان توں کھولے اسیں رٹیاں

حمید! توبہ! توبہ! چوہدری جی میں کیہ قصور کیا؟
 ہن مینوں بولنے تے تہاں مجبور کیا
 انج مہینوں کدی کے بولیاں نہ ماریاں
 ایویں تہاں کیتیاں میں واہریاں سواہریاں
 روٹی دا ای سدا دتاے ایہ وی کوئی برائی لے
 نیکی دی میں گل کیتی، کر کے کوئی اے
 تہی جے بلاوتے میں کدی وی نہ نانہہ کراں
 سو واری جی کراں، لکھ واری ہاں کراں

چوہدری! لہجہ ذرا وکھو اہیدا، ایس دی زبان وکھو
 راہ جاندا، دھکے دا، دھکائے دا مھان وکھو
 تیرے جیسے لہجہ توں بلاواں گا میں حمیدیا
 شھدیا، پچھو یا اوئے بھکھیا، ندیدیا
 گھر ساڈے دانے تیرا پیوستے نہیں پاگیا
 چوری دی کمانی لے کوئی جیہڑا آیا کھگیا

حمید! تہی مچ چوہدری جی پانی پانی جانڈے او
 وکھو جی ایہہ گل تہی ایویں پئے ودھائے او

چوہدری! مسندیا کپتیا توں ذرا وی نہیں جھبکا
 مہینوں کتنا میں وکھو جی میں وکھو وی نہیں سکدا؟
 ساریاں دے سامنے توں اتھا مہینوں اکھا
 سانجھ لینا تینوں میں اوئے وڈیا بھکھیا

رب نہ وکھائے !

توبہ توبہ !

ننگا پنڈا

ننگا سینہ

بڑا کینہ

دش اسٹینا

ملکِ علم توں ننگے پنڈے آوندے ایں جہانے
بندہ اک کفن دی خاطر کتیاں پینڈا کردے

ڈمی

توں اک ڈمی —
فیروی تیرے پنڈے آتے
ہر موسم مے ون سونے لیڑے
لشک مرندیاں لیڑیاں آتے رنگ بنگے بیڑے

میں اک بندہ —
فیروی میرے پنڈے تائیں
کدی نہ جڑیاں لیڑاں
میرا حال فقیراں
میں کیہ دساں ؟
کویں ہنڈلے
ساوَن ، ہار ، سیالے

لوں اندر دھس گئے میرے
لو والے ، دھپالے ، پالے

کدی تے ڈلے چڑھدی میری کوئی ریچھ نہانی
تیرے وانگوں شوکیاں دا
میں وی وائی ہوندا
تیرے ورگی کرماں والی
میں اک ڈتی ہوندا

بچپن مڑ مڑ چیتے آوندے دُور کوئیاں آڑیاں دا
 منجی پسی بے دُونی ہووے، بالاں رسی تپنی لے
 بیٹھک دے نہ پر دے وکھیں، ویکھ بورچی خانے نوں
 کیہری ہانڈی آتے چھونائے کیہرے گھرے تے چپنی لے
 پکیاں پا کے بہہ نہیں رہنا اس باگے وچ لوکاں نے
 جس نے آن وچھائی ایتھے اوڑک چادر ٹھپنی لے
 انور پتے پائیں اپنے ٹھنڈ سیانیاں عملاں دی
 بھل نہ جائیں اک دن دھرتی تلبے وانگوں تپنی لے

غزل

سب نے اپنی ہنجو مالا کلم کلیاں چپنی اے
 کندھاں بھانویں سانجھیاں ہون پیرتے آپو اپنی لے
 اندر باہر خوف دوتی ایس سے نے دتے نہیں
 بوسے بوسے بیٹھی ہوئی اک دو موٹی پنی لے
 قدرت دا وی بندیاں دے نال مانواں والا لیکھا لے
 کٹھڑ چاٹر کے نوں چمنائے چنڈ کے نوں تپنی اے

پہلی مے چن وانگوں ساڈا کھنا ہے کشکول
بول مُراداں والیا تاریا کتھے تیری لو،

کنڈھیاں تے کیوں ڈر ڈر مریے، سہیے ڈانواں ڈول
بیسڈی وچ سمندر سٹی جو ہوندے سوہو

پتھی گل اے اوہو تگڑا ہتھ جدے وچ ڈانگ
گھر والے سب کلم کتھے چورتے لالھی دو

باد صبا دے پیریں اتور کس پانی زنجیر
آج توڑی تے کہے نہ ڈکی مچلاں دی خوشبو

غزل

سوہنی صورت والا کوئی گیا اے کول کھٹل
مڑک دی اے فی رتے بقیے کدی نہ ساوی ہو

پیڑ نہ ہوئے تے مت ایویں گنڈھے چیر کے رو
ہوئے پیڑ پیازی اھتو آپے پیندے چو

ڈر لگدائے باہروں کوئی کُنڈی مار نہ بجائے
ایہہ گل وکھنڈی اندروں آپوں بُوہا لیتے دھو

مزاح نگار

ہنس ہنس جڑے
تشتیاں ریتاں
دھن مکئی دے دانے
جیوں جیوں
بھانڈے
چھدا جاوے
بندے جان مکھانے

آج تے اونہے حال مرا کچھ پس طرعاں چا پچھیا
اکھیاں پلے جھین جھیرے ڈلہ گئے موتی ساکے

کیمڑے پائے جاواں

جیڑے ویلے گھنٹی میرے
 دروازے دی کھڑکی
 اوسے وقت الارم والی
 گھڑی دھڑا دھڑا دھڑکی
 اُتوڑتی فون مرے دی
 نبض اچانک پھڑکی
 اُبھڑا ہے ٹی وی مے وچ
 دسکودی اک بھڑکی

سرتوں فیروزہ ہمارے لنگھیا
 دل دی کوٹھی دھڑکی
 اچن چیت اک ہارن گھیا
 ہور اک بجلی کڑکی
 انج بریک کرپچی کوئی
 ریت رگاں وچ رڑکی
 کھرے وچ وی شور شرابا
 رولا سڈ کو سڑکی

کوکاں مینوں گھیر لیا میں کھڑے پے جاواں
 انور ایس سے دے ہمتوں کتاں نوں ہتھ لاواں

رکشتے والا

(چھیما ڈاکٹر اے تے اوہرے نال اوہرا دوست میراں کش لے
تے تیسرا بندہ اک سواری لے جیڑی ریل توں اتری لے۔)

چھیما : رکھو جی اچھی کس، پتلی جی باو جی
کیہڑے پاسے جاو گے ؟ بڑی بلغ جانا ہے ؟
پنڈی وٹوں آتے او ؟
اوتھے دی سناؤ کوئی، ایتھے دی نہ پچھیا ہے
توبہ ! توبہ ! پیرسوں دی
لہور وچ — آگ پئی وندی !
گرمی تے بندیاں دی وھوڑ پئی پندی
سواری : گرمی تے جٹ دے دی وٹ کڈھ سدی

چھیما : باو جی میں گل کراں، برا نہ منایا ہے
رب غولے ساڈے اُتے کشت کو مراض لے
جامنوں دی ٹرپے جے مینہ نہیں ویا۔
کوئی نہ ترو بکا لگا جھوں گئیاں منجیاں
پانی نوں اڈکدیاں سوں گئیاں منجیاں
میراں کش : اسال وی قلندرں نے کھوٹیاں تے پیتیاں
جہیاں جہیاں کیتیاں تے تیاں تیاں بیتیاں
چھیما : کیہڑی کیہڑی پھولے تے کیہڑی نہ پھولے
کوڈیاں توں کھوٹیاں جے نوٹاں دیاں تھنیاں
چیزاں نوں تے ایج جوں اک لگت گئی لے
بندیاں نوں رب جانے کسی وکٹ گئی لے
کسے نوں وی کسے دانہ وید نہ لھاو لے
جیہڑا کیہڑا بولدلے دکھیوں ای بولدلے
سواری : جوں کوں سپے جے ڈنگ ایہ شپائی جاو
ویلے دا ایہ موہرا جوں نکھلے لنگھائی جاو
میراں کش : گنڈھیاں دے جھے دیاں جتیاں ای کھائی جاو

چھیما : سنیاں جے باوجی ایہ یار دیاں بولیاں

آج تے دُرِ یوراں نوں کچھداوی کوئی نہیں

کدی تے جوانیاں نالوں وودھ سان عزتیاں

کھتے پاسے مہنگیاں دے نال ذرا دکھینا

باوجی ایہ اومنی دا حال ذرا دکھینا

بس وچ بندے جویں کجی وچ جامنوں

سواری : ساریاں سواراں دا پسینہ پایا وگدائے

میران بخش : جامنالاں وچاریاں نوں لون پایا لگدائے

سواری : توبہ ! توبہ !

آج فیروزے تے بھیروالی حد تک گئی اے

میران بخش : بڑا رش لیندی لے پئی

وکی آ پکوری چھیما ؟

چھیما : میں تے نہیں کجی اُجے

گل کسے کیتی سی ۔ کہ

نویں تازی گل تے چکوری وچ کوئی نہیں

کھانی کھانی نیکی جے شلوی وچ کوئی نہیں

میران بخش : چپ کاہنوں کر گیا میں کوئی گل کر چھیما

چھیما : ایویں چپ کیتا ساں میں جس تے کوئی بات نہیں سی

گل سی چکوری دی تے چیتا ذرا آ گیا سی

توے اُتے رُنی کدی چوچویں اچن سی

کدھا سوہنا سماں سی او

وَلو ولی اوس دا خیال مینوں آ جانداے

میران بخش : بھائیجان چن کسے گوڈاوی تے لا جانداے

چھیما : آ گیا جے باوجی

بدامی باغ آ گیاے

ہور کوئی نویں تازی میراں بخشا

باوجی ۔ میں کیہڑے پاسے موڑاں کشا ؟

اُمانت

کڑیے !

تیرے ماپے گھر دا

ناں ہو جائے پیکا

مَری دی برفباری

وِکھی اسان دی مری دی برفباری اوتھے ساعتیں چند گزاریاں نہیں
رستے بند بازار اجاڑ سائے کھوہیے برف مے کھبیاں لاریاں نہیں
کاراں والیاں بچن بچان خاطر بھریاں دُکیاں مچ سولیاں نہیں
ڈلھکاں مارو اے مری دارنکستہ چیزاں گویاں گویاں ساریاں نہیں

انج جا پلے جویں ہینا راتے بدل کوئی کچا داوسیا اے
 ٹھنڈی ٹھاس پیری سرک اتے کوئی تکیا اے کوئی نسیا اے
 سرکے جاوے کے فوں چھوہ کوئی کھلے برف دے مار کے نسیا اے
 پچا مٹی گئی جے کدھے جیب کوئی پہیہ کے ٹرک اچھنیا اے

رنگ ٹھنک کچھانیا جاوے اندر جھیراں فٹیاں کھیاں بھالیاں
 پتا کدھرے کوئی نہ سبز دے کے پل تے پتا نہ لالیاں
 لڈو برف دے لکدے نال کھانا میوہ اکو ای ساریاں ڈالیاں
 اک بالدرے ٹوٹیاں مٹیہ لوکی پانی جم کے وکیاے نالیٹاں

لگی چھت نہ کوئی وی جا پدی اے لکے برف دے ڈھیر چواریاں تے
 ایڈی ٹھنڈے پڑتی دپا نانا نظاں جسم نہان نظاریاں تے
 ذرا اوس نہ دھنڈا گھنڈ چایا سوج چمکیٹ منظر اں ساریاں تے
 لکے مری پتی شیش محل واکمؤن اک ٹھیر دنی نیں لکھاریاں تے

غزل

ہوئے پی تقصیر کے دی دکھ پایا کوئی جرداے
 ٹھل چک بھنڈی اکھیاں کولوں دل جھرنے بھرواے

چین کے تھاں لین نہ دیوے چنگا چتر چھپا
 دھپے چنگاں رن لگدے چھانویں جہشہ بھرداے

ملک غم توں ننگے پنڈے آوندے ایس جہانے
 بندہ اک کفن دی خاطر کسٹ پینڈا کرداے

خبر کوئی اخباراں وچ نہیں اُس دے بائے کھی
نیں معلوم گوانڈھی میرا جیوندے یا مردے

منیاں میں اخلاص جیہی ہن سستی چنیر نہ کوئی
اوہو کجھ میں لے کے آیا جو کجھ مہینوں نہرے

اور ایویں چھوہیاے اپنا ہتھ دواں ۱۲
نیں در سب نوں مہی لگدی کون ہنگارا بھرے

غزل

صرف اکلا پا نظر آیاے شیشہ دیکھ کے
میں وی چنگا پرتیاں دیرے تے میلہ دیکھ کے

کیند مٹی دا تریراں دے حوالے ہو گیاے
سوچناں اخبار تے دُنیا دا نقشہ دیکھ کے

نلک ہون یا محلے ماڑیاں کسہ جیونا
شیر ہو جانے میں ہمسائے وی لے دیکھ کے

ایڈیاں کجھ سوکھیاں وی نہیں مرادیاں پانیاں
اوہرے دُولوں کھینے آلا دوالا دیکھ کے

میں مہیا اور سدا زخماں تے پرے تاہدا
لوک بھلیں پے کئے بھٹاں تے ہاسا دیکھ کے

داری دارا - دو کنجوس

(پختیاء لکھے)

اپنے بوہے آن اک راتیں — آسکھن لگا دارا
میں آوہ وائیوں پرت کے آیاں — داریے ڈروا مارا
پھوکاں مار گجھائیں چھیتی — اس دالٹ منارا
دیوا بلدا پچھد گیسائیں — بندہ بھلقن مارا
کرماں والیے دیکھیں کدھرے — تیل نہ نہر جائے سارا

داری کیا دے توں کیوں پایا — گھانا ایڈا بھارا
نکٹے پھیرے بوٹ کھسے — ایہ کیہ کیتونی کارا

دارے آکھیا توں کیہ جاتا — ایڈا بھولا لے دارا
میںوں کھتے وارا کھاندے — ایڈا سخت خسارا
کچھ مار کے جتی کیتاے — ننگے پیر گزارا

شوہن دی اس جوڑی داسی — بوجھ نہیں تے بھارا
ڈا ہڈا چنگا کم اک کر گئے — مر گئے داری دارا

ساڈے اُتے نعمتاں دی ہتھ کیتی گئی
ہو گئی منظور جیسی دی وی دھٹ کیتی گئی
مملکت دے نال آزادی عطا کیتی گئی

جیچہ شرمندی بیان اس فضل دا ہوندا نہیں
شکر آزادی دا کرے تے ادا ہوندا نہیں
کوئی تختہ دی تے آزادی جیہا ہوندا نہیں

ایہ چمن اک چانی دے واسطے منگیا گیا
ہیکی ہیکی زندگی دے واسطے منگیا گیا
لا الہ دی روشنی دے واسطے منگیا گیا

یوم آزادی

جے قلم بن جان شاخاں ساریاں رکھاں دیاں
روشنائی بنن چھلاں سارے دیاواں دیاں
کون تقصیبیلاں لکھے مولا دے آساناں دیاں

ایس پینڈے وچ قلم دے ساہ وی رکھے جا پئے
ایتھے مٹاھٹاں مار دے دریا وی مکدے جا پئے
نعمتاں کھینے تے مڑ مہنسے دی مکدے جا پئے

ایہ امانت اک مُسباک رات وچ سوچی گئی
 رحمتاں دی اک بھری برسات وچ سوچی گئی
 قدر والی رات مے لمحات وچ سوچی گئی

اس داسکرانہ جے سبجے غفلتاں نوں چھوٹا
 جیہڑا مکھڑے بختدائے اُس دی طرف مکھ موٹا
 لا الہ مے نال جھڈتی دا تعلق جوڑنا

پنپو یار تنگ نہ کر

پنپو سانوں تنگ نہ کرتوں
بڑے ضروری کم لکے آں
سوچی پے آں ہن کھیہ کریے

روٹی شوٹی کھا بیٹھے آں
 لہی شستی پی بیٹھے آں
 حقے داکش لا بیٹھے آں
 پونج پانج کے اندوں باہوں
 بھانڈے وی کھرکا بیٹھے آں
 سوچی پے آں ہُن کیہ کریے

کیے کیے اگلے بن گئے
 وڈے وڈے ملے بن گئے
 وڈے شہر وسا بیٹھے آں
 سارا چین گوا بیٹھے آں
 سوچی پے آں ہُن کیہ کریے

وکیہ لیاں میں سب اخباراں
 سبجے ورتے تھل بیٹھے آں
 پڑھ بیٹھے آں سارے اکھر
 سارے حرف ننا بیٹھے آں
 سوچی پے آں ہُن کیہ کریے

رزق، سیاست، عشق، کوتا
 کچھ وی خالص رہن نہ دتا
 ساری کھید و نجا بیٹھے آں
 دودھ مچ سرکہ پا بیٹھے آں
 سوچی پے آں ہُن کیہ کریے

جی کروا سی وڈاں پایے
 مارشل لا توں حبّان چھڈیے
 وڈاں شوئاں پانمیٹھے آں
 ایہ حبموری رولا رپا
 کئے سال ہندا میٹھے آں
 سوچی پئے آں من کیہ کریے

سودا کوئی پنجدا ناہیں
 کوئی رستا سمجدا ناہیں
 رستے دے وچ آئیٹھے آں
 سوچی پئے آں من کیہ کریے

بڑا جھٹلا جے انور کجھ نہ پچھو
 سمندر وچ پیتا سہ کھو دا جے

گیڑوائے تے کٹوہ ہمیشہ ظلم والا گیروائے
 پھیروائے تے راگ مہٹا شانتی دا چھیروائے
 بولدائے جو کچھ اوہے پھیتے توں اکی جا رہیائے
 دا تری دے نال اک تھوڑا وی چکی جا رہیائے

توڑا قانون توں بھکدائیں بھٹکدائیں
 اُس جیہا بے درد ہمسایہ وی ہو سکدائیں
 اپنے مہلے توں جو کئی تے مکی جا رہیائے
 دا تری دے نال اک تھوڑا وی چکی جا رہیائے

قہر دے شکران دیاں آفرکدوں تک چاؤنیاں
 اک نہ اک دن ایسیاں خبراں وی آؤ آؤنیاں
 مانے والا کے توں آپ مکی جا رہیائے
 دا تری دے نال اک تھوڑا وی چکی جا رہیائے

۶۱۹۷۹

وارداتریا

امن والا سلسلہ دنیا توں مکی جا رہیائے
 بوڑا سکھ چین دی چھاں والا مکی جا رہیائے
 بے دریغ اک سورا کھٹکھی پھینڈکی جا رہیائے
 دا تری دے نال اک تھوڑا وی چکی جا رہیائے

غزل

چھڈ دلا ایہ طفل تسلی بھلے کئے آؤنا
اگوں تیری مرضی بیباک ڈاکم سمجھاؤنا

جھلے وا تے پتا نہ لگے کویں دماڑی لگھی
کئے دے وج اوکھا ہنڈاے جھٹ داجھٹ لگھاؤنا

اچن چیت گلی دے اندر بالاں رولا پایا
اُبھر واسے جاگ پیا میں مٹکا خواب ڈاؤنا

حشر دھاڑے اکھیاں مچ میں بھر کے لے گیا ہنجر
کو بھی گل سی سہلم خالی بھانڈے دا پرتاؤنا

رنگے رنگے ریکھ پٹولے آپوں دل وج جوڑاں
بالک نوں بیبا جھڑکاں دیواں مہتوں چھڈ کھڑاؤنا

اکھیاں کولوں رس کے نیند ارج گئی اے انور
جیویں ایس پرہنے اتھے مرنیں پھیرا پاؤنا

بخت مرے دی تختی اُتے لکھو لشی جو چاہو
میں کھڑا میں کون کسے وی حرف تے اُگلی کھال

کوئی بھرم نہ مینوں بھانویں میں مقبول نہ ہونواں
میرے کولوں ہر نہیں سکدا سبب اُہنی رکھال

رہوے خیال ہمیشہ مینوں نہ کر سخن دے ویلے
خاصاں دی گل کراں میں انور ظر عوامی کھال

غزل

پلکاں اُتے امھرواں دے دیوے بالی رکھال
کچھ تے گھپ ہنیکے راند چانن لانی رکھال

ماتاں ہونیاں مکدانیں ایہ لک چھپ جانا تیرا
ہور کدوں تک بیبا ہن میں اکھیاں مٹی کھال

بجلی جھیری لشک مریدی اسدیاں کیہ تدبیراں
زیریاں کنیاں وٹن تے مین تھو وچ جھیری رکھال

ہر بوٹے پیچھی چھسکدے
 پے چیترو انگوں مسکدے
 اہدے ساون، ہاڑ، سیال
 کوئی ریس نہ پاکستان دی اہدی کوئی نہ ہور مثال

واہ مٹی میرے دیس دی
 ہر پتلی جا پے ایس دی
 جویں بھسریا بھریا ہستال
 کوئی ریس نہ پاکستان دی اہدی کوئی نہ ہور مثال

ہر گلی پتاسے ونڈدا
 ایٹھے آوے ہاسے ونڈدا
 ہسہ آون والا سال
 کوئی ریس نہ پاکستان دی اہدی کوئی نہ ہور مثال
 ایہ خاص عنایت رب دی اہدی رحمت دم دم نال

نئیں رسیاں پاکستان دیاں

(انعام یافتہ)

کوئی ریس نہ پاکستان دی، اہدی کوئی نہ ہور مثال
 ایہ خاص عنایت رب دی اہدی رحمت دم دم نال

ایہ دھرتی کرماں والی
 اہدی ساری چھب نرالی
 اہدا دکھدے روپ جمال
 کوئی ریس نہ پاکستان دی، اہدی کوئی نہ ہور مثال

سائیاں تیرے کلام دی دھم رہی جدوں تیک جہان آباد رہی
تیرے حُسن خیال مے پنچھیاں نول دہند خیرتاں نال شمشاد رہی
خوف غزاں توں کلشن شعرتیرا واکوں سر مے سدا آزاد رہی
بھل جان کے ہو سوا دسائے تیرے سکر سخن دی جاشنی یاد رہی

کیہری رسم چنگی کیہری ریت مندی تیری نگہ نے خوب پہچان کیتی
تیرے قلم نے ہوس دے پول کھولے نالے عشق دی رمز بیان کیتی
اکھیں پانی آرزو کسب گزائیاں دی بنید مٹھری آپ قربان کیتی
کیئے خوشی دے نال قبول صدمے واری دکھاں توں اپنی جان کیتی

کے ہو دے پاس جواب کتھوں گنس بکول جواب کلام تیرا
دینے خاص مقام عوام تینوں چرچا خاصاں مچ وی عام تیرا
چنکے لھو، پشور شیراز والے سائے ذائقے رکھدے جام تیرا
جدوں تیکے شعری لکھ باقی باقی مہے کا جاکے نام تیرا

احمد علی سائیں

احمد علی دا ذکر اذکار کر یے توئے نکلیے ترض مے بھار وچوں
مورے کجھ تے پتہ دواورن ہولا کھٹے کجھ تے رقم اوار وچوں
اوہی طبع دی کوئج نہیکلی اے سخن پوراں دی ساری ڈار وچوں
اوہی شعرا روپ جلال وکھرا گھٹا رہے نہ سائیں ہزار وچوں

ڈاکٹر فقیر محمد فقیر عزم (بالبے بچائی)

تیرے ڈانگن جیسے تے کوئی اک دھاڑ نہ کڈھے
 کھڑے جیڑ اپنے عثم دی کدی ہواڑ نہ کڈھے
 کردی رہی جواناں ورگے آدم تیری پیری
 تیرے دانگ نہجائی کھنے غیرت نال فقیری
 تیری ہر اک گل سی بابا پسند نصیحت والی
 تیرے اندر دونوں ڈٹھے عبدالحق تے حالی
 میخانے تھر تھلی پائی شعر ترے اصلاحی
 پیراں پرے ساتی ڈھٹھا سرے بھار صراحی
 دامن دے نال اک مک ہوندی انور جہاں چولی
 اوسے طرھاں فقیر محمد تے پنجابی بولی

غزل

ایسے ڈر توں گنگیاں ہوئیاں خوئے کنیاں چپکیاں
 کون کچھری پھیرے پائے بھگتے کون تریکیاں
 اچیاں کندھاں سنن نہ دیون اک دوجے دے ہاڑے
 محل اُسارے تے کہیہ کھنیا شہر دیاں وینکیاں
 چرخہ دے سوچ میرے دے کہی مشقت لانی
 شماں تیک میں اپنا سایہ اپنے نال دھریاں

دُبا سَوج لاگیئے مینوں اِج وی اُسے آہرے
نہن وُچھنی نیندر توں میں ساری رات اُدکیاں

اُپنییاں باواں نال غلافن میری چپنوں لوکی
میرے مَتھے لائیاں سب نے آپو اپنیاں چیکاں

کس دے اگے گمنے پایا اَلور اپنا چیتا
لیکے ہوئے وقتے تے پیا مُڑ مُڑ لائے لیکاں

غزل

سجناں ساڈی رِسمِ رِوایت ساڈا چپ چپ رہنا
نہیں تے آساں فقیراں تینوں کیہ کُجھ نہیں سی کہنا

رُکھان وَلوں مَن کوئی سدا آوے یا نہ آوے
دُھچے میں دوپہر گزاری مَن کیہ چھانویں بہنا

مندا کیتا حال دے داتیشری بے پروائی
اُسے گھر دا ویڑی ہویوں جیڑے گھر وچ رہنا

کڈا سوہنا درس وفا دا دے گئی اے اک سوہنی
 کچے ہون گھرے تے ہوون آپوں پکیاں رہن
 اپنیاں اپنیاں اکھیاں دے وچ اپنے اپنے اتھرو
 میرے باہجوں پیڑ مری نوں ہو رکے نہیں ہونا
 ایہو جیے لٹکیے موتی کے کے نوں جس دے
 دُرومن داں نوں بلدا اتھو اکھیاں دا ایہ گھنا

ساری بد رنگی مری تے رنگ سارا اوں دا
 ایسی اکھ نال ظالم تاش ورتا نڈا رہیا

۱۴ اگست

سدا چیتے رہیا اوہ جو زمینوں
کدے بھلے نہیں اوہ دور مینوں

اوہ تھمن گھیر دیا سختیاں دا
سفر مالتے کالے پانیاں دا

فرنگی دے ستم دا اوہ زمانہ
وطن اپنا سی اپنا فیتہ خانہ

مری دھرتی تے قبضے سن کے دے
چمن میرا سی ، میوے سن کے دے

میرا کیہ قصور اے ؟

ٹاہلی بیٹیاں ملنے دا
وعدہ اوہنے کیتا سی
ٹاہلی جتھے دسی ساٹو
اوتھے تے کھجور اے
اہے وچ تسی دسو
میرا کیہ قصور اے ؟

بیرے تے جے دیوا بالیسا سی
ہنیری نال مٹھا لالیسا سی

نظر سی آہنے تے ویریاں دی
اُجے تک لٹک پیندی بجلیاں دی

اُنھاں مُڑ جال موڑھے تے دھرے نیں
شکاری آج وی افسے مارتے نیں

نہ دل غاص نہ کھریاں نیٹیاں نیں
فتوراں نال بھریاں نیستیاں نیں

اساں توفیق دے اللہ سائیں
بچایے مہکھڑاں توں دیں تائیں

جدوں پھلیاں تے شاخاں بوتیاں ہریاں
چنگیراں، جھوٹیاں چوراں نے بھریاں

وطن وچ ظلمتاں دا اوہ سماں سی
بس اپنے اہستہ دواں دا پاناں سی

بڑا چر جبہ دا ایہ بھبار دھویا
غلامی دا حبسوں احساس ہویا

جدوں لگی لگن آزادیاں دی
مری رت وچ پھری رت گرمیاں دی

مرے جذبے انوکھے کار کیتے،
اُدا دتے میں زنجیراں تے پھیتے

لٹیرا سہیا کھڑکار کولوں،
گئی سانہی نہ سٹ سرکار کولوں

خدا دے فضل تیں تیکے پٹوارے
تے آزادی ملی آج دے دہارے

موبائل ٹیلیفون

(ٹوہوم اٹ مے کنسرب)

لکھ کر کیا ہے اوس نوں فون ایسا پوئل تار دی فون دے مال کوئی نہیں
تھی انج فیر اوس دے مال ہوئے اوبدی جیہ تے کوئی حال کوئی نہیں

کا بلاں پٹیا، وچ بھسویاں دے نمبر غلط تے غلط ملائی جاندا تے
ویلا وقت می کوئی نہ دیکھدا ہے ایوں فون تے فون کھڑکا فی جاندا تے

گڈی وچ دی کھانے مال اینوں فٹ پتہ دے وچ دی لئی پھر دے
کے ویلے نہ ایس توں دکھ ہوئے اینوں پتہ دے وچ دی لئی پھر دے

جدوں رکھائے ایں نعل کے تھانویں ہولی ہولی تے بڑا اول رکھائے
ستا پیا وی لاڈلے بالکے نوں تکیے میٹھ تے کن دے کول رکھائے

ہیلو ہیلو دی دلج دے نال اپنی دوجی کوئی آواز نہیں کہیں دیندا
سہے جے میں اوس دے بال بچے اچا ساہ نیس کسے نوں لہن دیندا

نمبر کوئی جے ذرا آنگیج بدلے منتقل دین وچ کدوں ایہ دیر کردائے
اک پل دی دھڑل نہ جرن جوگا اوہنوں کت کتاریاں فیر کردائے

فون جدوں دا اوس دے ہتھ آئیے سدھی تکے کھسے وی کھڑی ہونی
کدی ایں منوٹھے کدی اوس منوٹھے، ڈاہی فخت نعل دھون پھری ہونی

جیڑا اہدیاں کہانیاں سنن بندائے بیٹھا سیدھے اپنی سک جاندے
جدھے نال وی رابطہ قییم کردائے خرچہ اوس نعل وکھرا ٹھک جاندے

غزل

چو کھی رونق و کیکھ کے اکھ دئے حال گواچا ہویا
بھیر بھیر کے دے مچ جہراں بال گواچا ہویا

نسبت دی خوشنوی والی لیر نہ بھلے مینوں
مسیدہ لگے یاد پوے زمان گواچا ہویا

کدی نہ دھٹائے پتر شاخاں نوں مڑ گئے
کدی نہ سنیا پرت کے آیا سال گواچا ہویا

مدتاں توڑی یاد مجھے کا چین اسال جو پایا
مدتاں توڑی رہیا اے سائے نال گواچا ہویا

دل دے چور نوں ڈھونڈن چڑھیلے انور نوں کیہ کھیے
میلے دے مچ لبھدا پھر دئے مال گواچا ہویا

غزل

جے کر میرے سارے ہنچو مٹیاں خاکاں جو گے
میں وی ہو کے سانجھ لے نہیں کچھ آسماناں جو گے

ایس زمانے ورکا کوئی کال سماں نہیں سنیا
ٹانویں ٹانویں دی نہیں لبھدے لوک مثالاں جو گے

ایہ وند سہراں دی آڑوں جگ تے ہوندى آئی
کچھ تلواراں جو گے ہونڈے، کچھ دستاراں جو گے

اکلا پے دی بھٹی سُرنا بخت نصیب ساڈا
 ایجے سائے رونق میلے ہین شریکاں جوگے
 جند ترہائی مر جانی لے انج لکدا لے مینوں
 ایجے سائے شربت حاضر جہاں جتیاں جوگے
 جھلیا زبیاں چکیاں لے کے ضلع کچھری چلیا ہین
 پیسے دی کچھ تیرے پتے ہین وکسیلاں جوگے
 کوئی رمز نہ پے پسندی اوہدیاں اوہو جانے
 دھپاں ریتاں جوگیاں انور بدل برفساں جوگے

چیز ال دی اصلیت انور نیڑے ہو کے جانی
 دُور وں وانگ شتوتاں لگیاں مینوں نہیاں مہچاں

جمعہ بازار

سبزی، مریچ، مٹے سارے جمعہ بازارے دیکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بازارے دیکھے
سارے بند بازار تے کھڑا ایہ بازار نرالا
مسجد و ہمسایہ میلہ چوکھی رونق والا
نہم چمکے آیا ایتھے سارا آل دوالا
ابا، چاچا، تایا، پھنچا، امی، باجی، حنا
لوک ولیتی دیسی سارے جمعہ بازارے دیکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بازارے دیکھے

رنگ برنگی کاراں والیاں لگیاں ہوئیاں پالاں
ہر کوئی ایتھے میرے وانگوں ڈوبا وچ خیالاں
کھڑی چیز حیدیاں ایتھوں کھڑا سودا مالال
اوتھے چوکھا بھیر بھڑکا جیڑی تھانویں دالاں
مٹی، دھوڑ، غبار، غمبائے جمعہ بازارے دیکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بازارے دیکھے

کھڑی شے نہیں دیکھی ایتھے دیکھے میں حدوانے
ایس بازارے وکدے دیکھے آساں مگئی دے دانے
ون سونے دیکھے ایتھے کھل، لیف، سرہانے
کاراں دے وچ ڈکے ہوئے دتے بال ایلنے
بمدے روندے تے کڑا لاندے بال وپائے دیکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بازارے دیکھے

لنڈے دا سامان حسدین لوکی ڈرے ڈرے
 ہنڈے ورتے کوٹ، سویر چکدے، وہنڈے دھرے
 فیشن نویں نبھاون دے پے سہ چارے کرے
 گھر دا پروہ رکھن لئی سپے لین پُرانے پرے
 اوور کوٹ جراباں، شالال سوئے سائے دیکھے
 کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے دیکھے

نویں زالی جہانی جس نے جو آواز لگائی
 کھے ملوکاں والا بھائی کھمش وکنے آئی
 مونگ پھلی نوں آکھے کوئی پتے دی بھر جانی
 گئے وچن والا کوئے لئی گئی مٹھیاں
 برنی دی آواز سنی تے شکر پائے دیکھے
 کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے دیکھے

کوئی جوس اناراں والا نوش پیا فرماندے
 کوئی مرغی ذبح کرا کے تھیلے وچ پیا پاندے
 کوئی کاکھ ہزاراں دا قالین خریدی جانڈے
 خالی کھیسے والا کوئی اکھیٹاں نوں ترسانڈے
 مہاتر ساسھی کئی وچارے جمعہ بزارے دیکھے
 کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے دیکھے

شایں تے وچن لگ پے سوئے وچن والے
 ایہو موقع دیکھ ہے سن کئی حسدین والے
 ایدوں بعد ملنگاں دانگوں بیٹھے بیٹھن والے
 سوئے والی حسالی پیٹی بال کے سیکن والے
 رات، ہنیرا، بھانجھر، تائے جمعہ بزارے دیکھے
 کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے دیکھے

شاخاں جیہڑے ساوے پتہ کچھڑ چائے ہوئے
 پہلی رت دُج خورے ایناں کدھر کدھر جاناہیں
 رونق پچھوں ہونی لے کدھر گدھری بور اُداسی
 میلے نے کدھر سور وی کلیاں لوکاں نوں کر جاناہیں
 منزل تے جا پڑے آواز پئے گئے جیہڑے پینڈے
 پچھن والے پچھدے رہ کئے کتھوں تیکر جاناہیں

غزل

یوں اونٹوں تڑھیاں دتیاں کوچ آساں کر جاناہیں
 اوہدے شہروں دوجی تھانویں کبھڑے کامنہ جاناہیں
 عشق نہ جس دے پئے اُس نے ہوناہیں لیراں لیراں
 جس نوں کوئی کچھ نہ ہووے اس لے کھل جاناہیں
 خواباں دج وی تکیاں نیں سَن ساڑن ایاں چھانواں
 کدی خیال وی آیاہیں سی دُجھے وی مسر جاناہیں

ساری بد رنگی مری تے رنگ سارا اوس دا
ایسی اُگل نال غالم تماش ورتا نذا رہیا

میں ساں عرضی والڑا میلا بھلا کیہ زور سی
اوہ سی مرضی والڑا تا حسیہ فرماندا رہیٹ

اک کنی آوَر نہ بھنجے دُمین دتی اوس نے
اس طرحاں بند رہیا بدل کہ ترساندا رہیا

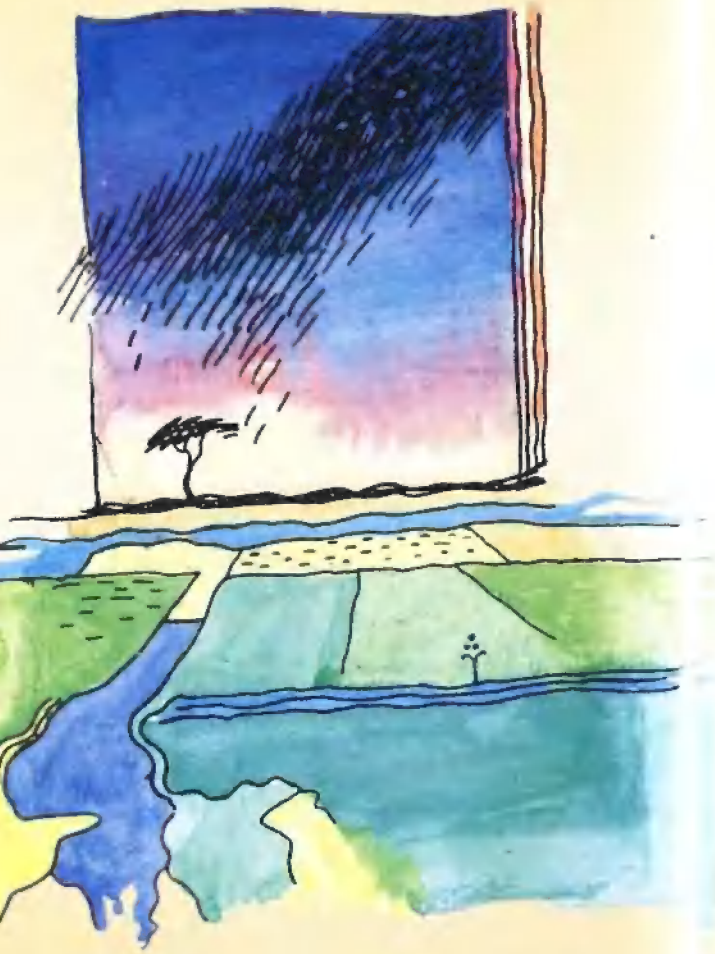
غزل

وقت مٹھے وچ کڑتن دا زلا پاندا رہیا
ساویاں مرچاں شتوتان سنگ ورتا نذا رہیا

ایہ تے لوکاں صرف لیکھے وے دھاڑے جانناے
فایدہ اوہناں نول کیہ نقصان پہنچاندا رہیا

لاالہ والے نول لتیاں چھوہن دی کیہ لوڑ سی
دیو مالا دا پکباری کمانیاں پاندا رہیا

ایتھے خورے کیہ ہونائے

آہنیاں دے ویج وچپائے
 سہے سہے پنچھی سٹارے
 بجلی مارے پتی لشکارے
 ایتھے خورے کیہ ہونائے

کوئی رات نہ جائے خالی
 سُنھے اندر دسین و خالی
 لمبی پوکشل ولے تائے
 ایتھے خورے کیہ ہونائے

مُتّا ، ہوش وگستا مالی
مُہنی مہنی ، ڈالی ڈالی
دھوڈل کاں پیانچنجاں مارے
ایتھے خورے کیہ ہونائے

لوکاں نوں کیہ ہوندا جاوے
بندے جاوَن ہول بڈاوے
اک دوجے تھیں کچھن سارے
ایتھے خورے کیہ ہونائے

کیڑی ہونی دے پرچانویں
انہ بہن نہ دین اس تھانویں
ہر کوئی باہر اڈاری مارے
ایتھے خورے کیہ ہونائے

غزل

کس ممتانویں اکاں لگیاں
جا کتھے وسیاں بدلیاں

اوتھے جندے ویچن آکیاں
جس شہر نہ توجہ باریاں

اک مکھڑا پڑھیا اوس دا
اساں ہور کھیتاں بھیتیاں

اسی انور سیندھڑ ہو گئے
ہم گتیاں سبھے سختیاں

زرعی بھارتاں

اوہ اک اچا لٹا گھبرو دُوروں نظریں آوے
اُس دے ہرتے پکڑی جس دے شے سائے ساوے
اوبدی شکل شبابہت دل میں کرناں ہور اشارا
پیتلا ورگ تے انگل ورگا اس دا پنڈا سارا

ایہ بھارت جے تول بھجیں تاں میں تینوں مناں
لکھ بھلیکھے پالو بھاویں بچھ لیا میں گستاں

اوسے دی مشووی اوتھے جیہڑے پنڈوں لنگھاں
 اُس دے سرتے اک دی کھاری پانی دے مچ سنگاں
 جے نہ آپ بلائیے اوہنوں کدی نہ مونوں برے
 جے بولے تے ماواں بھر کے اپنے دکھڑے پھولے
 ہور کچھ اس دا پتا نشانی میں نہیں مناں اکا
 کوئی ہور بجھارت پاو بجھ لیا میں ہتہ

کون اوہ بندہ پیاریاں جس نول دھپاں نالے کنیاں
 کدی اڈیکے شکر دوپراں کدی اڈیکے جھیریاں
 اوہے مڑھکے اکے رت دی رانی وی بے رگی
 لکڑ، لوسیا، مٹی، پانی اس دے ساتھی سگی

زمیناں دے مچ ڈوبی جاوے اپنے لہو دی لالی
 بجھ لیا اوہ ہیرا بندہ دیس مرے دا ہالی

خسر دھاڑے اکھیاں مچ میں بکھ لے گیا ہنجو
 کوچھی گل سی حالم خالی بھانڈے دا پرتاؤنا

مگنائیں فیر اُدھار کے توں
فیر نگاہاں جُک شک جانائیں

ویسے سربل دے نہیں سکے
مُر حُبر مانہ شک شک جانائیں

پڑھدیاں بُرخاں والیاں چھمکاں
میدنوں فیر پھنڈک شک جانائیں

رکھیٹاں والا بُوٹا میٹرا
جھوں شون جانائیں شک شک جانائیں

انور اس مہنگائی مہتوں
عشق وی چیتوں اک شک جانائیں

شک شک جانائیں

میٹدی اس تنخواہ نمائی
ہفتیوں پہلاں شک شک جانائیں

لوڑاں منیر ترڈی بن کے
میرا کھیہ شک شک جانائیں

جی کرنائیں منڈی جاسیے
جانڈیاں جانڈیاں شک شک جانائیں

بولیاں

بٹی سُرُخ نہ ہوئے ساوی تے سدا تینوں وکھدا ہواں

میرا کھان دا وکھدا تکیہ جے ہنواں دہل پیندا

تیرا شہر گڈیاں والا تے سانوں کسے کیہ چھنا

تیری نظر بلیدیاں ورگی تے سانوں وی ٹیٹ کرے

پینی پیپی تے برکھانے تے بے فی خوراں تیریاں

پائیاں سُرُخ پوشاکاں کڈیاں تے سُرُواں نوں اک لک گئی

قدرت داوی بندیاں دے نال مانواں والا لیکھاے
کچھ چاٹھر کے نوں چمنائے چند کے نوں تھنی اے

وچارا

پیر کیوں ٹرے نیں ؟
سوچی پے گیا اک فلسفی
تے ایہو مسدہ سوچدا

اوہ ٹردا ٹردا

بہہ گیٹ

تے

ایسا بھیٹا !

ایسا بھیٹا !

فیثہ

ٹرنوں رہ گیٹ ،

چھوٹا وڈا

لئی لئی، ماڑی ماڑی ماڑیاں دی بھیڑ دی
اک دی وڈیرا ہووے کتھاں بھارا ہندا لے
وڈی ساری کھیڑی دی تے نکلی جتی جا پدی
بھکا جتا ماتھی دی تے وڈا سارا ہندا اے

جھولا جیہا

گھوک بے ویلے دے چرے دی لے مٹھی جیہی
میریاں کسناں دے وچ کچھ بولدے ہولا جیہا

کوئی ایسی چاپ مینوں نیرے نیرے جا پدی
کوئی کتیں وچ جویں لبدا پھرے ہولا جیہا

خوف کس ہونی دا سانہواں نال نہتی ہو گیاے
دل دے وچ پھر دا لے پھانویں اک جھولا جیہا

میں محلے والیاں دی خیر مسگدا جا رہیاں
مینوں لکدا بے کلی وچ فیر کچھ زولا جیہا

گل وچوں گل نکلی

گل سبناں جدوں چل نکلی
تے گل وچوں گل نکلی

گل سچی لکدی کوڑی
گل ٹی وی نے سکھائی اکو
گل گل تے دجاؤ تڑی
تے گل وچوں گل نکلی

ساڈا مبلغ علم انگوٹھا
اساں اگلی صدی ول جانا
ساڈے کندھے سہتال وچ مٹوٹھا
تے گل وچوں گل نکلی

کھنٹی کھیڈ بنائی چوراں
اگے دیسی دیسی گڈیاں
پچھے پچھے ولیتی ڈوراں
تے گل وچوں گل نکلی

کوئی وکنے آئی ننگی
پیا پائے گلماں سارا
لگ جائے نہ پک نوں کھنگی
تے گل وچوں گل نکلی

کوئی چادر ماری کچھے
ہُن نکڑی وی پئی بوئے
ہُن چوچے دو ای اچھے
تے گل وچوں گل نکلی

کیوں خلقت آن کھلوتی
بھانویں ہوئے داہدی میلی
ہونڈی فیروں دھوتی دھوتی
تے گل وچوں گل نکلی

پچک بیٹھے آں پھکی کیہری
پڑھ پڑھ کے اساں انگریزی
کر لئی اے ترقی کیہری
تے گل وچوں گل نکلی

پھر گھٹے مرد نما نے
 پینو کر دی لے پئی تفتیشاں
 رولا پے گیائے زمانے تھانے
 تے گل وچوں گل نکلی

پیا کھاندائے خلوے کھیراں
 ایچ منگدائے دُعاواں ملاں
 جویں کردائے پیا تقریاں
 تے گل وچوں گل نکلی

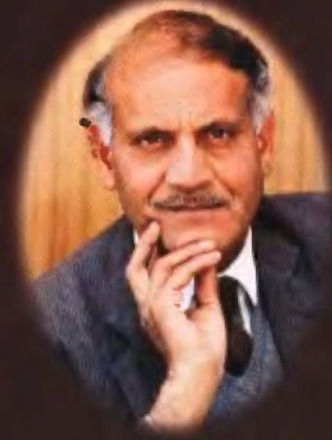
کوئی دفتر دے وچ موری
 جس راہیں راتیں راتیں
 کوئی فائل ہندی چوری
 تے گل وچوں گل نکلی

گوری گور اتے نال اک کُتا
 گل اُساں عجائب دیکھی
 کُتا جاگد اتے گور اُستا
 تے گل وچوں گل نکلی

مُریاد پیا چن ماہی
 نمک جان سیا پے سارے
 نمک جائے جے وڈیرا شاہی
 تے گل وچوں گل نکلی

مصنف کی دیگر کتب

- میلہ اکھیاں وا (پنجابی کلام)
(پنجاب رائٹرز گلڈ انعام یافتہ)
- قطعہ کلامی (اُردو قطعات)
- فارسی ادب کے چند گوشے (تحقیقی اور تنقیدی مقالات)
- غنچہ پھر لگا کھلنے (اُردو طنزیہ مزاحیہ کلام)
- مہن کیہ کریئے؟ (پنجابی کلام)
(ہجرہ ایوارڈ یافتہ)
- تقریب (تعارفی مضامین۔ اُردو)
- اک در پچہ اک چراغ (سنجیدہ شاعری۔ اُردو)
(عجمی ایوارڈ یافتہ)
- شاخ تبسم (مزاحیہ شاعری کا سنجیدہ مطالعہ مع انتخاب کلام)
- میلی میلی دُھوپ (اُردو و پنجابی سنجیدہ/مزاحیہ شاعری)
- درپیش (اُردو مزاحیہ قطعات، غزلیات اور منظومات)

یہ بڑا عالم آدمی ہے..... اڑتی ہوئی
آوازوں کو کچل لیتا ہے۔ پھر ان آوازوں کو
منجھ کر دیتا ہے اور ان منجھ آوازوں کو
جب چاہے تیلی دکھا دیتا ہے اور وہ پھر
اڑنے لگتی ہیں لیکن نئے سُرور اور انوکھے
رنگوں کے ساتھ..... تیلیوں کی طرح۔

اس طلسم کاری کرشمہ سازی کا ایک بھید یہ
ہے کہ موضوعات کے چناؤ کے ساتھ
ساتھ الفاظ کے نژادوں پر بیٹھے ہوئے
سانپوں کو بھی سدھا رکھا ہے اور جب بھی
اس کے ابرو میں جنبش ہوتی ہے یہ ناگ
شب چراغ اُگل دیتے ہیں جو ہر سخن طراز
کے بس کی بات نہیں۔

فارسی، اُردو، پنجابی سب زبانیں انور مسعود
کی مادری زبانیں لگتی ہیں چنانچہ جب بھی
کوئی موضوع اس کے دامن خیال کا صید بنتا
ہے اس کے لئے الفاظ کا قفس رنگ
حاضر ہو جاتا ہے۔

ISBN: 969-496-037-1

احمد فراز